

ĐÁNH GIÁ LẠI QUY MÔ GDP CỦA NỀN KINH TẾ: NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA TỪ CÁC GÓC NHÌN ĐA CHIỀU

ĐÔI ĐIỀU BẮN KHOẢN

GS.TSKH. Nguyễn Quang Thái

Phó Chủ tịch kiêm Tổng thư ký Hội Khoa học kinh tế Việt Nam

Ngành thống kê đã có những nỗ lực vượt bậc để cung cấp thông tin kịp thời, chính xác giúp cho nghiên cứu và hoạch định chính sách ở Trung ương, các ngành và các địa phương cũng như cung cấp thông tin cho các nhà nghiên cứu trong và ngoài nước, có tính hệ thống ngày càng tốt và với độ tin cậy không ngừng được cải thiện qua các cuộc điều tra định kỳ, đột suất cũng như các báo cáo khác. Đó là điều cần khẳng định.

Đồng thời, tôn trọng chức năng phản ánh trung thực, khách quan tình hình KTXH đất nước, TCTK cũng chủ động đưa ra các điều chỉnh để cho hệ thống số liệu tốt hơn. Đó là sự cần thiết khách quan, mà mọi cơ quan thống kê quốc tế đều thực hiện với mức độ khác nhau, chu kỳ khác nhau...

Vậy việc điều chỉnh quy mô GDP lần này của cơ quan thống kê có điều gì phải băn khoăn?

Năm thành phần chưa quan sát được

Về nguyên tắc và thực tế tính toán, cơ quan thống kê đã nêu các khu vực chưa được quan sát để phán ánh các hoạt động kinh tế gồm

1- *Kinh tế ngầm*: trốn lậu thuế, không đóng BHXH... Một số doanh nghiệp cần đăng ký nhưng chưa làm hoặc có đăng ký nhưng không báo cáo. Đây rõ ràng là là hoạt động cần “nổi lên”, bằng các biện pháp tăng cường kiểm tra, kiểm soát để tăng tính công khai, minh bạch. Chẳng hạn, trong điều kiện ứng dụng INTERNET, một số người đã trốn lậu thuế vì buôn bán, trao đổi hàng hóa nhưng thỏa thuận trên không gian mạng, có thể tránh được phần nào kiểm soát của cơ quan thuế. GDP vì thế có thể tăng thêm, nhưng không phải “đoán” để đưa thêm vào GDP, khi Nhà nước vẫn *chưa thu được* thuế. Nhiều chuyên gia dự đoán quy mô kinh tế ngầm tới 25-30%GDP, nhưng TCTK cho rằng ít hơn. Vậy biện pháp để làm rõ quy mô của kinh tế ngầm là tăng cường công khai minh bạch, tiến nhanh trên con đường số hóa nền kinh tế (kể cả tích hợp các thông tin quản lý) và tích cực phòng chống tham nhũng¹ khi quan chức Nhà nước “lò” đi nhiều hoạt động bất hợp pháp để thu lợi bất chính...

---

¹ <https://theleader.vn/ts-bui-trinh-kinh-te-ngam-song-duoc-la-do-tham-nhung-20180122120111461.htm> . Hơn nữa, trong bài <https://vnexpress.net/kinh-doanh/tranh-cai-chuyen-tinh-toan-kinh-te-ngam-vao-gdp-3881622.html> TS Bùi Trinh cho rằng, nếu tìm cách đo kinh tế ngầm chỉ để làm tăng quy mô GDP, chứng minh tỷ lệ nợ công thấp hơn, bội chi/GDP không

2- *Kinh tế bất hợp pháp* (ma túy, cờ bạc, mại dâm...): Việt Nam cũng là điểm “trung chuyên” của nhiều hàng hóa bất hợp pháp, trong đó có ma túy, mại dâm xuyên quốc gia... Không kể việc khai thác khoáng sản, gỗ, đá không có phép cũng nên được coi là bất hợp pháp như cờ bạc... Một số nước như Hà Lan, Singapore đã cho hợp pháp hóa mại dâm, cờ bạc để quản lý, nhưng Việt Nam không chấp nhận vì trái với thuần phong mỹ tục. Gần đây một số hoạt động cá cược đang được xem xét cho “nổi” lên để có thể quản lý, giám sát và thu thuế vào Ngân sách quốc gia.

3- *Kinh tế phi chính thức* (hoạt động nhỏ lẻ, không có hợp đồng lao động). Đôi khi các nhà khoa học cũng gộp thêm các hoạt động khác như kinh tế tự sản tự tiêu và các hoạt động kinh tế “truyền thống” nhưng khó quản lý và gần đây là cả nhiều hoạt động “phi nông nghiệp” ở nông thôn, ven đô và cả hoạt động “khởi nghiệp” trong giai đoạn ban đầu².

4- *Kinh tế tự sản tự tiêu, kinh tế hộ gia đình*: Theo Tổng cục thuế, năm 2018 có tới gần 600 nghìn hộ kinh doanh chưa được đưa vào diện quản lý thuế, cần tăng cường trong tương lai. Đây cũng là nguyên nhân chủ quan của công tác quản lý Nhà nước cần nhanh chóng khắc phục, nhưng không nên bắt chuyển thành “doanh nghiệp”, vì kinh tế hộ nên có biện pháp đăng ký đơn giản hơn.

5- *Hoạt động kinh tế bị bỏ sót* khi thu thập và xử lý dữ liệu. Đây cũng là nguyên nhân chủ quan của các cơ quan Nhà nước có thể sớm khắc phục³

Ngày 1/2/2019 Thủ tướng đã phê duyệt đề án Thống kê khu vực chưa quan sát được (Economic sector has not been observed, viết tắt NOE), trong đó nêu năm 2020 chính thức đưa kinh tế ngầm và bất hợp pháp vào GDP⁴. Tôi băn khoăn về tham mưu này của TCTK với Chính phủ, hoặc không khả thi hoặc dẫn đến “đoán mò”, để năm 2025 thực hiện đưa hai khu vực này sang khu vực quan sát. Tôi băn khoăn: Có lẽ không ai dám nói nước mình hết kinh tế ngầm và bất hợp pháp (ngay cả Hoa Kỳ).

Ngoài ra, còn băn khoăn:

- 1- Mối tương quan thống kê địa phương và trung ương.
- 2- Sai số thương mại quốc tế quá lớn, đặc biệt với Trung Quốc cần được giải thích?
- 3- Việc điều chỉnh GDP sẽ ảnh hưởng thế nào đến chuỗi số liệu nghiên cứu đã tiến hành?

---

lớn... thì không mang lại lợi ích gì, nếu không thực sự quyết tâm khắc phục các vấn đề về nợ công, thu chi, đặc biệt là chi ngân sách.

² Xem bài của GS Trần Thọ Đạt : <http://cafef.vn/goc-kinh-te-hoc-nen-kinh-te-phi-chinh-thuc-tro-ngai-hay-co-hoi-cua-nguoi-ngheo-p1-20191001195230425.chn> . Theo GS, Việc làm trong nền kinh tế phi chính thức bao gồm tất cả những người làm việc trong khu vực phi chính thức hoặc làm việc phi chính thức.

³ Năm 2013 đã bổ sung thêm một số hoạt động kinh tế liên quan ngân hàng và nhà ở vào tính GDP, làm GDP thời điểm mấy năm trước đó, làm tăng GDP “cũ” lên đến khoảng 10%. Việc này đã được phản ánh trong các niên giám thống kê và công khai trên mạng của cơ quan thống kê.

⁴ <https://vietnamfinance.vn/ts-bui-trinh-tinh-kinh-te-ngam-va-o-gdp-dung-de-la-uoc-luong-vu-vo-20180504224220138.htm>